

IRODALOM

- Berriman, G. Bruce et al. (2012): *The Role in the Virtual Astronomical Observatory in the Era of Massive Data Sets*. SPIE Conference 8448: Observatory Operations: Strategies, Processes, and Systems IV, arXiv:1206.4076 [astro-ph.IM]
- Ekers, Ronald D. (2009): *Big and Small. Accelerating the Rate of Astronomical Discovery*. IAU GA, Rio de Janeiro, Brazil, arXiv:1004.4279 [astro-ph.IM]
- HLEG (2010): *Riding the Wave. Final report of the High Level Expert Group on Scientific Data*. • <http://cordis.europa.eu/fp7/ict/e-infrastructure/docs/hlg-sdi-report.pdf>
- Holl András (2010): Nyílt hozzáférés a tudományos szakirodalomhoz – hazai fejlemények. *Magyar Tudomány*. 1, 58–61. • <http://www.matud.iif.hu/2010/01/11.htm>
- Holl András (2012): Information Bulletin on Variable Stars—Rich Content and Novel Services for an Enhanced Publication. *D-Lib Magazine*. 18, 5/6, • doi:10.1045/may2012-holl • <http://www.dlib.org/dlib/may12/holl/05holl.html>
- Kurtz, Michael J. - Eichhorn, Günther et al. (2002): Second Order Bibliometric Operators in the Astrophysics Data System. Proc. SPIE 4847, Astronomical Data Analysis II, 238 • doi:10.1117/12.460438
- Kurtz, Michael J. – Henneken, Edwin A. (2012): *Finding and Recommending Scholarly Articles*. arXiv:1209.1318 [cs.IR]
- Mele, Salvatore (2010): *Open Access Publishing in High-Energy Physics: the SCOAP³ Initiative*. (*ASP Conference Series* 433) 156–166. • <http://articles.adsabs.harvard.edu/full/2010ASPC...433..156M>
- Mons, Barend (2005): Which Gene Did You Mean? *BMC Bioinformatics*. 6, 142, • doi:10.1186/1471-2105-6-142 • <http://www.biomedcentral.com/1471-2105/6/142>
- Mons, Barend et al. (2011): The Value of Data. *Nature Genetics*. 43, 281 • doi:10.1038/ngo411-281 • <http://www.nature.com/ng/journal/v43/n4/full/ngo411-281.html>
- Peine, Mike (2010): 2010 Study of Subscription Prices for Scholarly Society Journals • http://allenpress.com/system/files/pdfs/library/ap_journal_pricing_study_2010.pdf
- Šipka, Pero (2012): Bibliometric Quality of Serbian Journals 2002–2011: More than Just a Dress for Success. Fifth Belgrade International Open Access Conference • <http://boac.ceon.rs/public/site/Sipka.pdf>
- Szalay, Alexander – Gray, Jim (2006): 2020 Computing: Science in an Exponential World. *Nature*. 440, 413–414. • doi:10.1038/440413a
- Young, Philip (2009): *The Serials Crisis and Open Access*. • http://scholar.lib.vt.edu/faculty_archives/Young/OWwhitepaper.pdf
- URL1: SCOAP³ Project <http://scoop3.org/index.html>
- URL2: MTA elnöki OA-határozat http://mta.hu/data/cikk/11/97/91/cikk_119791/27_2012_elnoki_hat_Open_Access.pdf
- URL3: EU-7 OA közzétételi kötelezettség <http://ec.europa.eu/research/science-society/index.cfm?fuseaction=public.topic&id=1300>
- URL4: *Horizont 2020* http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-790_hu.htm
- URL5: OpenAIRE: <http://www.openaire.eu/hu/component/content/article/326-openaireplus-press-release>
- URL6: Alliance for Permanent Access – APA/ PARSE. Insight: <http://www.parse-insight.eu/>
- URL7: Nature <http://www.nature.com/authors/policies/availability.html>
- URL8: DataCite: <http://datacite.org/>
- URL9: SCIndeks: <http://scindeks.ceon.rs/Default.aspx?lang=en>
- URL10: ORCID – Open Researcher and Contributor ID <http://about.orcid.org/>

DOMÉNREGISZTRÁCIÓ ÉS SZAKMAI ÖNSZABÁLYOZÁS

Verebics János

PhD, egyetemi docens,
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Üzleti Jog Tanszék
verebics@eik.bme.hu

A Magyarországi Internet Szolgáltatók Tanácsa Tudományos Egyesület (ISZT) legfontosabb szerepe annak megalakulása óta az volt, hogy az internethozzáférési szolgáltatás és az interneten történő megjelenés technikai feltételeinek megteremtése mellett egy olyan rendszert biztosítson, amely a felhasználók mindegyike számára biztonságos, és amely valamennyi jogosult érdekeinek megfelelő egyensúlyt alakít ki. Az ISZT a kilencvenes évek végének az Európai Unióból indult koregulatív szabályozási törekvéseivel összhangban megalkotott önszabályozó kódexének elsődleges célja, hogy a technika jelenlegi fejlettségi szintjén a hatályos magyar és közösségi jogi normáknak megfelelően, a nemzetközi gyakorlat tiszteletben tartásával biztosítsa az internet mint adatátviteli hálózat megfelelő működését, az azon történő kommunikáció biztonságát, az internethasználat jogbiztonságát, lehetővé téve a magyar felhasználók számára, hogy az információs társadalom aktív polgárai lehessenek.

A koregulatív szabályozási modellben az állam közhatalmi-hatósági jogosítványai gyakorlásának egy részéről tudatosan lemond, úgy, hogy egyfelől valamely – tipikusan szolgáltatások nyújtásával összefüggő – társadal-

mi cselekvési térre nézve a normatív (jogi) szabályozás keretfeltételeit állapítja meg, másfelől a működés konkrét feltételrendszerének megszervezését (s az ezzel kapcsolatos belső szabályozó rend megteremtését) valamely társszabályozókhöz (tipikusan szakmai szervezetre) telepíti. Tágabb értelemben véve koregulatív szabályozásnak tekinthetjük a normatív (jog) eszközök és a „kvázi” normák (műszaki szabványok, szokványok, elfogadott szakmai gyakorlatok) együttműködésére alapuló szabályozási konstrukciókat is: ezek esetében a jog tudatosan tekint el a – gyakran gyorsan változó – műszaki feltételekhez való adaptálódás igényéről. E helyett a szakkérdéseket (például informatikai biztonság) a szabályozók (szabványügyi hivatalok, technikai minősítési rendszerek), végső soron a szolgáltató ezekkel összhangban megalkotandó belső, a szolgáltatást igénybe vevők felé tipikusan általános szerződési feltételek formájában megjelenő (ön)szabályozására bízta (Senden, 2005; Spindler – Börner, 2012).

Az ISZT a doménregisztráció¹ rendszerét is ezen elvek figyelembevételével, a nemzet-

¹ A *domén* szó a korábban használt angol *domain* (tartomány) kifejezés magyarosított változata.

közi és az 1997 óta kialakult hazai gyakorlat tapasztalatai alapján alakította ki oly módon, hogy a doménfelhasználók számára biztosítsa a jogot az általuk választott doménnev jogszerű használatához, ugyanakkor a szabállyal maximális mértékben óvják harmadik személyek jogait, és számukra megfelelő jogvédelmet biztosítsanak. A doménregisztráció hazai szabályozása során mindezen túl arra is tekintettel kellett legyen, hogy a doménhasználók személyes adatainak védelmét a jogszabályoknak megfelelően biztosítsák, és hogy a rendszer a lehetőségekhez képest akadályozza meg a jelentős költségeket okozó, jogellenes kéretlen üzenetek (spam) küldését. Az egymást követő Doménregisztrációs Szabályzatok a jelenlegi nemzetközi gyakorlatból a legjobb követendő példákat figyelembe véve törekedtek arra, hogy a tételes jog keretei között mindezen célok biztosítására adják meg a .hu ccTLD alatti regisztráció kereteit.

A domén jogi szabályozása alapvetően az *igazgatás* (névmenedzselés) kérdéseként merül fel: annak meghatározásaként, hogy egy adott ország nemzeti szintű domén neve (TLD, Magyarország esetében a .hu) vonatkozásában ki jogosult a névhasználati jog (díjfizetés ellenében történő) biztosítására. E szerv határozza meg, hogy ki, mely doménnev vonatkozásában válhat igénylővé, mely eljárási rend szerint történik valamely doménnev használatba adása, s mik a névhasználati jog folyamatos biztosításának (fenntartás) feltételei, mennyi díjat (és kinek) kell fizetni az egyszeri regisztrációért és mennyit a név fenntartásáért.

Ezzel kapcsolatosan három megoldás alakult ki: az első a *kötött* (csak pontosan meghatározott, névhasználati jogosultsággal bír) kör igényelhet doménnevet, s csak az e névből képzett doménnévre tarthat igényt, erről a

közhatalom jogszabályban rendelkezik, a regisztráció valamely állami-közigazgatási szerv feladata). A második a *liberalizált*, ahol bárki igénylővé válhat, igénylése azonban harmadik személy jogait nem sértheti, ezt a regisztrátor szervezet az igénylés teljesítése előtt vizsgálja, a jogsértő igénylést elutasíthatja, a regisztrációt a magánszféra adminisztrálja, az állam a jogszabályok révén gyakorol közvetett törvényességi felügyeletet. A harmadik a *szabad* rendszer (bárki bármilyen doménnevet igényelhet, nincs előzetes regisztrátori vizsgálati kötelezettség, a sérelmet szenvedett harmadik személy utólagosan léphet fel, és kereshet jogorvoslatot, az állam az adminisztrációval kapcsolatos kérdéseket a magánszférára hagyja) (Mifsud Bonnici, 2008).

Az első megoldás előnye, hogy a jogsérelem-lehetőségek kockázatát minimalizálja, s lényegében arra a körre szűkíti, mikor – eltérő jogszabályi alapon – a névhasználatra jogosultak (pl. védjegyjogosult és cégnév használatára jogosult) érdekei ütköznek. Ugyanakkor rugalmatlan, és nélkülözi azt az innovatív tényezőt, mely az új, elektronikus gazdaság fejlődésének egyik fő hatóereje. Magánszemély számára esetleg nem is teszi lehetővé domén igénylését, vagy azt szigorú feltételekhez köti. A névhasználati jogosultság esetköreinek igen pontos felkatalogizálását követeli meg.

A második megoldás – és ez az, ami Európában általánosan elfogadottnak mondható – a doménregisztrációt a szakmai szervezetek hatáskörében hagyja meg, amelyek – a hatályos jogszabályokkal összhangban – általános szerződési feltételekben határozzák meg az igénylések teljesíthetőségének a szabályait. E megoldás előnye, hogy egyrészt széles körben teszi lehetővé a névhasználati jog megszerzését, másrészt – a regisztrációs szabályzat

vagy az általános szerződési feltételek gyűjteménye révén – eredménnyel szűrheti ki a mások jogait sértő igényléseket. Hátránya, hogy a regisztrációs szervtől nagyfokú odafigyelést követel meg, egyfajta előzetes ellenőrzési kötelezettséget teremt, aminek esetleg nem mindig sikerül eleget tennie. Az esetleg felmerülő jogvitákra ilyenkor a regisztrációs szervnek gyors, hatékony és lehetőleg költségkímélő alternatív (nem bírósági) vitarendezési módot is biztosítani kell.

A harmadik megoldás a *szabad* regisztráció, mely a névhasználati jogokkal kapcsolatos felelősséget az igénylőre hárítja, s a regisztrációs eljárást lényegében automatizmusként fogja fel, a névhasználati jogot csak valamely, nagyon kirívóan jogellenes esetben tartja visszautasíthatónak. A legtöbb visszaélésre ez a megoldás adhat alkalmat (Kulesza, 2012).

Magyarországon a .hu ccTLD (a nemzeti fődomén) alá történő doménregisztrációra 1997-től nyílt meg a lehetőség. 2000 márciusa előtt a magyar doménregisztráció is kötött rendszerben működött: alapvetően az igényelhető domainnevet, aki valamely név használatának (végső soron jogszabályi felhatalmazottságon alapuló) *öt megillető kizárólagosságát* alkalmas módon igazolta. A .hu ccTLD alá doménnevet – kivéve a Magyar Szabadalmi Hivatalnál lajstromozott védjegy jogosultját – csak Magyarországon, magyarországi székhellyel hivatalosan bejegyzett, illetve cégnyilvántartásba vagy azzal azonos értékű hivatalos nyilvántartásba vett szervezet vagy egyéni vállalkozó kaphatott. Egy igénylő elvileg több doménnevet is regisztráltathatott (például a gazdálkodó szervezet a cégneve, védjegyjogosultsága, esetleg az általa kiadott sajtótermék nevéből képzett doménnevet is), ám e lehetősége minden esetben valamely konkrét jogosultságon kellett, hogy alapuljon.

Felismerve, hogy a gazdaság fejlődésével növekvő igények – a nemzetközi változásokhoz hasonlóan – a magánszemélyek részére Magyarországon is fontossá tették a világhálón való megjelenést, s annak szükségességét, hogy az egyes szervezetek a regisztrált nevükön túl más elnevezéseket is választhassanak doménjük azonosítására, 2000. március 1-jétől az ISZT liberalizálta a doménregisztráció hazai rendszerét. E rendszerben – mely alapvető elveit tekintve máig változatlan – a *regisztrációs szabályzat keretei között* (a névhasználat jogszerűségéért előzetesen, teljes körű felelősséget vállalva), bárki, bármilyen doménnev vonatkozásában benyújthatja igénylését (Verebics, 2001).

A doménnevek magyar országkód alatti regisztrációjával kapcsolatban is igény volt arra, hogy a lassú bírói út megfelelő alternatívájaként más vitadöntő eljárások is rendelkezésre álljanak. Így került felállításra a *Tanácsadó Testület*, amely a magyar regisztrációs rendszerben egyfajta szűrőrendszerként, a világban alkalmazott doménregisztrációs rendszerek közül egyedülként a doménnevek választhatóságával kapcsolatos vitákban a doménnev delegálását megelőzően járt és jár el. A Doménregisztrációs Szabályzat egyrészt részletesen lefektette a Tanácsadó Testület eljárásának megindítására vonatkozó szabályokat, másrészt megállapítja az alternatív vitarendezésre vonatkozó eljárási szabályokat. A regisztrációs csúciszerv tehát sajátos mechanizmust alakított ki: végső soron valamely igénylés teljesíthetőségének jogszerűségi kérdésében a döntést egy jogi szakértőkből létrehozott Tanácsadó Testületre (TT) bízta. Bár a testület az ISZT mellett működő magánszerveként került létrehozásra, a magas szintű szakmai munka előmozdítása érdekében az Adatvédelmi Biztost, a Gazdasági Versenyhivatal

és a Magyar Szabadalmi Hivatal vezetőjét is felkérte egy-egy tag delegálására.

Az első testület tagjai *dr. Jóri András* (Adatvédelmi Biztos Hivatala), *dr. Soós Andrea* (Gazdasági Versenyhivatal), *dr. Ficsor Mihály* (Magyar Szabadalmi Hivatal) és *dr. Zsiték István* ügyvéd lettek – a testület elnökéül jelen tanulmány szerzőjét, titkárául *Dombi Gábor*t választották. A Tanácsadó Testület a szabályzat és a hatályos jog együttes értelmezésével törekedett arra, hogy valamely igénylés jogszerűségének (teljesíthetőségének vagy visszaautasíthatóságának) kérdésében állást foglaljon. E munka során szükségszerűen kényszerült arra, hogy a személyiségi jog és a szellemi tulajdon joga területeinek szabályait igen széles körben tárja fel, az esetleges teljesíthetőségi akadályokat kimunkálja. Idővel a tagok közül kivált *dr. Ficsor Mihály* (akit az MSZH elnökhelyettesévé neveztek ki) és *dr. Jóri András* (adatvédelmi biztossá történő megválasztása után), csatlakozott viszont *dr. Jambrik Gergely* ügyvéd és *Pintz György* szabadalmi ügyvivő. Az elnök és titkár személye a testület megalakulása óta nem változott. A Testület munkáját kezdetektől fogva figyelemmel kíséri és segíti az INFOMEDIATOR vezetője, a magyar doménregisztráció feltételrendszerének kidolgozója, *dr. Mayer Erika* ügyvéd.

Míg a regisztrációs rendszer az önszabályozó keretek közötti *működtetése* elsősorban igazgatási kérdés, a doménjogi *névhasználati jogviszony* legalapvetőbb jellemzője annak magánjogi volta. Nem valamely állami, közigazgatási szerv dönt a doménnevek használatba adásának lehetőségéről, hanem egy magánszervezet, az Internet Szolgáltatók Tanácsa (a *Nyilvántartó*). A Nyilvántartó ad felhatalmazottságot valamely regisztrációs szervezetnek az Igénylővel való szerződés-

tésre, s a Nyilvántartó (a közhasznú társaság formájában működő ISZT) *Közgyűlése* állapítja meg a regisztráció, a delegáció szerződéses kereteit, mely minden jogviszonyra kötelező általános szerződési feltételgyűjteménynek minősül.

A doménnév felett sem a Nyilvántartó, sem annak igénylője nem szerez (polgári jogi értelemben vett) tulajdont: a delegálás után azonban „kvázi-tulajdonosi”, kizárólagos használati jog keletkezik, mely vagyoni értékkel bír, átruházható, megterhelhető. Az igénylésnek, használatnak jogszerűen kell történnie: ennek alapvető feltételrendszerét a mindenkorai szabályzat állapítja meg. A szabályzat a doménregisztrációs jogviszony három fő szereplőjére (*Nyilvántartó–Regisztrátor–Igénylő*), illetőleg a jogviták elintézésében közreműködő személyekre és testületekre (Tanácsadó Testület, Alternatív Vitarendezési Fórum) állapít meg kötelező rendelkezéseket, de a jogában sértett harmadik személy jogérvényesítési lehetőségeinek bizonyos kereteit is megszabja.

A jelenleg irányadó szöveg 2012. január 1-jétől lépett hatályba. Ezt megelőzően 2011 júniusában került sor a regisztrációs rendszer mindeztidáig legjelentősebb átalakítására: megszűnt az igények prioritásos alapon történő eltérő kezelése, az ügyintézés gyorsabbá vált s új jogorvoslati intézmények is megjelentek. A mai szabályozás (akárcsak a megelőzők) jelentős, harmadik személyeket védő biztosítékokat tartalmaz, lehetőséget ad a viták alternatív kezelésére, a jog „háttérszabályainak” széles körű érvényesülésére. A doménliberalizáció első szakaszában az egyes Regisztrátorok a Nyilvántartó tagszervezetei (az ISZT jogi személyiségű tagjai) voltak. A Nyilvántartó és Regisztrátor közötti szerződéses kapcsolat részletei az Igénylő előtt nem voltak ismerete-

sek, az egyes Regisztrátorok az Igénylőkkel kötött szerződésai eltértek egymástól. A közhasznú társasággá alakulással a magyar doménregisztráció *franchise szerződéses rendszerre* tért át: e viszonyrendszerben a franchise adó (átadó) a Nyilvántartó, az ISZT Kht., a franchise vevő (átvevő) a Regisztrátor. A franchise tárgy a doménnév regisztrációja és a doméndelegálás adminisztrációs és műszaki ügyintézése, melyre az Átvevő a szerződésben meghatározott feltételek mellett szerez jogcsítványt.

Magyarországon jelenleg több mint hatszázezer felső szintű, a .hu alá delegált domént tart az ISZT Kht. nyilván. Adatai szerint a második szintű közdomének iránti érdeklődés mérsékelte. A legtöbb delegálás a co.hu alatt van (7042), azután az info.hu (1666) következik és néhány száz delegálás egy-egy további keresettebb második szintű közdomén (például 549 az org.hu alatt, 489 a bolt.hu) alatt is található. A tm.hu alatt mindössze huszonhét delegálást tartanak nyilván. Figyelemre méltó, hogy míg a liberalizációs rendszerre való áttérés után három év kellett a százezer használatba adott doménnév eléréséhez, azóta a regisztrált nevek száma évente ötven-százezerrel emelkedik. Mindennek tükrében táru fel igazából annak a ténynek a jelentősége, hogy a névigénylések kapcsán évente mindösszesen *kevesebb, mint ötven* jogvita kerül a vitarendező testületek elé, a polgári perek száma pedig tucatnyira sem tehető (Pázmándi – Verebics, 2012).

A vitarendezést több testület is szolgálja. A liberalizált magyar doménregisztrációs rendszerben eredetileg a jogviták intézésének két módja került rögzítésre: a *bejegyzés előtt* álló nevek vonatkozásában a TT, a *bejegyzés utáni* jogviták esetén a választott bírósági eljárás. A már használatba adott nevek vonatko-

zásában a TT állásfoglalások kiadására nem volt jogosult: következetes gyakorlata az ilyen tárgyban érkezett kérelmeket hatáskör hiányában utasította vissza. A delegálást követő jogvitákra nézve a jogában sértett fél kizárólag a választott bíróság, vagy rendes polgári bíróság előtti eljárás mellett dönthetett. Ugyanakkor felmerült annak igénye is, hogy egy, viszonylag egyszerűbb, gyors elintézési módot lehetővé tevő, költségtakarékosabb eljárási módozat, alternatív vitarendezési eljárás (ADR) is kialakításra kerüljön. Ennek jogi lehetőségét a Szabályzat 2005. március 1-jétől hatályos, a *Regisztációs Döntnök* intézményét bevezető változata teremtette meg.

Az alternatív vitarendezési eljárások egyik jellemző típusa a bírósági jogvitát megelőző vita eldöntő szerv (döntőbíróság), amelynek felállítása és eljárásának szabályozása az önszabályozás keretében, az adott szolgáltatásra vonatkozó magatartási kódexben vagy egyéb eljárási kódexben, és nem állami normával történik. A jellemző szolgáltatást nyújtó fél aláveti magát e szerv hatáskörének, ezzel terelve a vitát az alternatív útra. A jogsérelmet szenvedett fél számára is megfelelő megoldás a döntőbíróság igénybevétele, hiszen a bírói utat megelőző lépcsőben kérelmét rendkívül gyorsan, többnyire néhány héten belül elintézik, és a döntést az esetek többségében a másik fél is tudomásul veszi. A döntőbíróság (a jobb híján használt magyar elnevezéssel ellentétben) soha nem bírói fórum. Határozata állami erőszakkal, végrehajtás útján nem kényszeríthető ki, annak egyedüli garanciája a felek önkéntes megállapodáson alapuló jogkövetése. Ebből következik, hogy azon fél számára, aki a szerv döntését sérelmezi, a bírói út még adott, és az ügyben a végső határozatot a bíróságtól kérheti keresete előterjesztésével. A keresetindítás tényének igazolása az

ügydöntő szerv határozatának végrehajtására halasztó hatállyal van. A döntőbírósg ezért csak olyan területen lehet sikeres, ahol az egyik fél alávetése a döntőbírósg hatáskörének a vita eldöntését a másik fél akaratától függetlenül is erre a fórumra bízta. Amíg az alternatív vitarendezés másik elterjedt formája, a mediálás, a két fél vitájának felmerülésekor, a vita eldöntésére önkéntesen választott módszer, addig a döntőbírósg eljárásának kikötése jellemzően valamely önszabályozó kódexben, a szerződés megkötésekor, de legkésőbb a szolgáltatásnyújtás megkezdésekor történik.

A szabályzatba mindezekkel összhangban önálló fejezetként kerültek beiktatásra az *Alternatív Vitarendezési Eljárásra* (Alternative Dispute Resolution) vonatkozó szabályok, melyek megalkotásakor a Nyilvántartó a nemzetközi gyakorlatot, illetőleg a közösségi jog bizonyos szabályait vette figyelembe. *A Bizottság a .eu felső szintű domén bevezetésére és funkcióira vonatkozó általános szabályok, valamint a bejegyzésre irányadó elvek megállapításáról szóló, 2004. április 28-i 874/2004/EK rendelete* a vitarendezés és visszavonás körében olyan megoldást vezetett be, amely a visszavonást főszabályként peren kívüli vitarendezési eljárás megindításához köti. Ehhez képest állapít meg kivételes eseteket, mikor az – európai doménregisztrációs – nyilvántartó saját elhatározása alapján és az ADR igénybe vétele nélkül is intézkedhet (20. cikk). A rendelet 21. cikke határozza meg a visszaélésre okot adó körülményeket (spekulatív és visszaélés-szerű bejegyzés), 22. cikke az alternatív vitarendezés eljárási szabályait, 23. cikke pedig az ADR-szolgáltatókra, illetve a döntőbizottság tagjainak kiválasztására vonatkozó előírásokat. A rendelet a magyar doménregisztrációs szabályozás vonatkozásában közvetlen joghatállyal nem bír, hisz annak (s a kapcsolódó to-

vábbi szabályoknak) tárgyi hatálya kizárólag az európai doménnevek delegálásával kapcsolatos eljárásra, személyi hatálya pedig a rendeletben pontosan meghatározott körre terjed ki, szabályozási elveit és megoldásait azonban a magyar gyakorlat messzemenőig átvette, és a regisztrációs feltételrendszer részévé tette.

Akinek jogos érdeke fűződik annak megállapításához, hogy a feltételes használatba adott domén az adott igénylő részére történő delegálása a szabályzatba ütközik (a Panaszos), az Alternatív Vitarendező Fórum (Tanácsadó Testület) eljárását igényelheti. A Tanácsadó Testület (TT) független szakértőkből áll, az Alternatív Vitarendező Fórum keretében működik, és a még nem delegált, feltételesen használatba adott domén delegálásával kapcsolatos kérdésekben foglal állást, iránymutatásaival támogatja a doménnevek delegálásának jogszerűségét. Panaszoltnak az eljárásban a doménigénylő minősül: ő az, akivel szemben a részére feltételesen használatba adott domén delegálásának a szabályzatba ütközésének megállapítását kérik. A Tanácsadó Testület az igények szabályzatnak való megfelelésével kapcsolatban elvi vagy eseti állásfoglalást hoz. A TT – a regisztráció esetleges akadályát képező egyes tipikus jogi problémák áttekintésével – 2000 óta tizenegy *elvi állásfoglalást* hozott (ebből kilencet az első évben fogadott el). A Nyilvántartó és a Regisztrátor aláveti magát a Tanácsadó Testület állásfoglalásainak, az abban foglaltaknak megfelelően jár el, és az azokban foglaltak alapján teljesíti vagy tagadja meg a delegálásra vonatkozó igényeket. Az elvi állásfoglalás a Regisztrátorokra és a Nyilvántartókra kötelező általános iránymutatást tartalmaz az igények szabályzatnak való megfelelésével kapcsolatban. A Tanácsadó Testület elvi állásfoglalását a Nyilvántartó kérheti.

Az eseti állásfoglalás konkrét doménigénylő konkrét igényének teljesíthetőségére vonatkozó állásfoglalást tartalmaz. A Tanácsadó Testület eseti állásfoglalását a delegálást megelőzően kérheti a Nyilvántartó vagy bármely Regisztrátor saját elhatározásból, illetve a doménigénylő vagy az igényléssel szemben kifogást előterjesztő Panaszos megbízása alapján. Az eljárás megindítására vonatkozó megbízás elfogadását a Regisztrátor függővé teheti attól, hogy a megbízó az eljárási díjat befizesse, illetve letétbe helyezze. A Tanácsadó Testület eseti állásfoglalásának eljárási díját a doménigénylő Regisztrátora köteles megfizetni a Nyilvántartónak, ha a Tanácsadó Testület úgy dönt, hogy a konkrét doménigénylő konkrét igénye nem teljesíthető. Ellenkező esetben a díjat a Panaszos által indított eljárás esetén a Panaszos Regisztrátora köteles megfizetni, a Nyilvántartó által indított eljárás esetén pedig a Nyilvántartót terheli. A Regisztrátor jogosult az eljárással kapcsolatos költségeit megbízója felé továbbhárítani. A TT mindezülig *915 egyedi állásfoglalást* hozott: a kezdeti időszak éves szinten száz körüli ügyszáma a kétezres évek derekára éves szinten tizenöt-huszonöt esetre csökkent, s a szabályzat egyes jelentős változásai után (például ékezetes doménnevek regisztrációjának megnyílása) sem növekedett számottevően. Jelenleg éves szinten ötven-hatvan eset kerül elbírálásra.

A doménigényléssel és -használattal kapcsolatos jogvitákban az Alternatív Vitarendező Fórum eljárását lehet igénybe venni. Az Alternatív Vitarendező Fórum szolgáltatást a Magyarországi Internet Szolgáltatók Tanácsa Tudományos Egyesülete által erre kijelölt, mind a Nyilvántartótól, mind a Regisztrátoroktól független szervezet nyújtja: ez jelenleg az Infomediator Informatikai Felhasználóvé-

delmi Iroda, az ügyben ténylegesen eljáró személy pedig az általa felkért Regisztrációs Döntnök. A Regisztrációs Döntnök a közvetlenül a .hu felső szintű internet domén közdoménjei alá delegált doménnevek tárgyában keletkezett viták alternatív vitarendező fóruma. Az adott ügyben a regisztrációs döntnökök járnak el. A domén delegálását követően egy meghatározott doménnevek a panaszolt doménhasználótól történő visszavonását az kezdeményezheti, akinek ehhez jogos érdeke fűződik.

A Fórum Tevékenységét a *Regisztrációs Szabályzatban*, illetőleg a közvetlenül a .hu felső szintű internet domén közdoménjei alá delegált doménnevek tárgyában keletkezett viták eldöntésére vonatkozó Eljárási Szabályzatában foglaltaknak megfelelően végzi. Eljárása díjköteles. Az Alternatív Vitarendező Fórum által kínált vitarendezési eljárás igénybe vétele a panaszosok számára csak lehetőség, amennyiben azonban a panaszosnak minősülő fél az eljárást megindítja, a Fórum a Regisztrációs Szabályzatban, illetve külön eljárási szabályzat szerint meghozott döntésének mind a Regisztrátor, mind a Nyilvántartó aláveti magát. E kötelező alávetés azonban annak kikötését is jelenti, hogy a döntés végrehajtása miatt sem a Regisztrátor, sem a Nyilvántartó nem vonható felelősségre.

A Regisztrációs Döntnök eljárása írásbeli, magyar nyelvű és elsősorban elektronikus úton történik. A Regisztrációs Döntnök eljárása kérelemre indul. A kérelmet az Alternatív Vitarendező Fórumhoz előterjesztett, a *Regisztrációs Döntnök Eljárási Szabályzatában* (a továbbiakban: RDESZ) foglaltaknak megfelelő beadványként kell benyújtani: az *online* előterjesztéshez kitölthető űrlap nyújt segítséget. Az RDESZ szerinti a kérelem valamely Kérelmezett által használt doménnev

visszavonására vagy a Kérelmező javára történő átruházására irányuló előterjesztés, amelylyel a Kérelmező a Regisztrációs Döntnök eljárását kezdeményezi. Kérelmezőnek az minősül, akinek jogát vagy jogos érdekét az adott doménnév Kérelmezett által történő használata sérti. Az ellenérdekű fél a kérelmezett: az a doménhasználó, aki részére az adott domén delegálásra került.

Az RDESZ a regisztrációs döntnökökkel szemben speciális követelményeket támaszt. Regisztrációs Döntnök a Döntnökök listáján szereplő, és a vitarendezésben való közreműködést a jelen eljárási szabályok szerint írásban vállaló természetes személy lehet. A Regisztrációs Döntnökök listájára olyan elismert szakértők kerülhetnek fel, akik a doménregisztráció, az informatika, illetve az internetre vonatkozó jogi kérdések területén való jártasságukról már korábban kellő tanúbizonyságot tettek. A Regisztrációs Döntnökök nevét és szakképzettségét tartalmazó listát az interneten az Alternatív Vitarendező Fórum honlapján közzé kell tenni. A Döntnök *egy személyben* jár el, kivéve, ha a Kérelmező a kérelem előterjesztésével egyidejűleg az ügy *háromtagú tanácsban* történő megvitatását kéri, illetve ha az Alternatív Vitarendező Fórum vezetője ezt indokoltnak tartja. A tanács eljárására ugyanazok az eljárási szabályok vonatkoznak, mint az egy személyes döntnöki eljárásra, azzal, hogy a határozatot a tanács tagjainak többségi szavazatával hozza meg.

A döntnöki eljárás *nem nyilvános*: sem a kérelmet, illetve az érdemi védekezést, valamint a felek által előadott bizonyítékokat, illetve más, az ügyvel kapcsolatban tudomására jutott információt – a jelen eljárási szabályzatban meghatározottakon túl – a Regisztrációs Döntnök más személlyel nem közölhet, illetve nyilvánosságra nem hozhat.

A Regisztrációs Döntnök tudományos kutatás, illetve munka céljára olyan információkat közzétehet, amelyek a döntnöki gyakorlatra vonatkoznak, és amelyekből a felek személyére nézve további következtetés nem vonható le.

A 2012. január 1-jétől hatályos, új szabályzat vezette be a *Hotline Döntnöki Fórum* (HDF) intézményét, mely az Alternatív Vitarendező Fórum keretében működő, független döntnökökből álló bíróságon kívüli vitarendező szolgáltatás. A Fórum a delegált domének alatt közölt jogellenes információ, az információval kapcsolatos jogellenes magatartás, vagy a más jogát vagy jogos érdekét sértő információval kapcsolatos bejelentés esetén, a Nyilvántartóval együttműködési megállapodást kötött, Magyarországon erre a célra fenntartott bejelentő szolgálatok (*hotline*) kérelme alapján a rá vonatkozó külön eljárási szabályzat alapján járhat el. A HDF tehát alternatív (bíróságon kívüli) vitarendező fórum, amelynek döntését a *.hu ccTLD* Nyilvántartója az erre vonatkozó szabályok (Doménregisztrációs Szabályzat) rendelkezései szerint végrehajtja.

Az eljárásban jogsértő (az intézkedésoganatosítására okot adó) információnak a hozzájárulás nélkül hozzáférhetővé tett tartalom (például személyről készült fénykép, video-, hangfelvétel vagy egyéb személyes adat), a pedofil tartalom, a zaklatás, a rasszista, idegengyűlöletre uszító tartalom, az erőszakos tartalmat megjelenítő tartalom, a drog fogyasztásra csábító tartalom, a terrorcselekményre felhívó, terrorcselekményt népszerűsítő, elősegítő tartalom valamint az adathalász honlapok, vírusokkal, kém- és féregprogramokkal fertőzött tartalmak kategóriájának valamelyikébe tartozó, a bejelentő szolgáltatás (Kérelmező) tevékenységi körébe eső jogelle-

nes információ, az információval kapcsolatos jogellenes magatartás vagy a más jogát vagy jogos érdekét sértő információ minősül.

A benyújtott kérelmet a *Döntnöki Tanács* vizsgálja meg, amely – ha azt alaposnak találja – dönt a domén felfüggesztéséről és zárolásáról. Amennyiben a Döntnöki Tanács a kérelmet alaptalannak találja, úgy azt elutasítja. A Döntnöki Tanácsnak döntését indokolnia kell. A HDF a Döntnöki Tanács döntését haladéktalanul megküldi a Kérelmezőnek, a Kérelmezettnek, továbbá a Nyilvántartónak. A Nyilvántartó a Döntnöki Tanácsnak a kérelmet alaposnak találó döntése alapján a domént haladéktalanul felfüggeszti és zárolja. A Kérelmezett azonban a döntés alapján végrehajtott intézkedés visszavonása céljából a Kérelmezőhöz fordulhat. Amennyiben a Kérelmező a domén további felfüggesztését és zárolását már nem tartja indokoltnak, úgy azt a Nyilvántartóhoz bejelenti, aki a felfüggesztést és zárolást megszünteti.

Összességében tehát elmondható, hogy a doménregisztráció jogi és intézményi garanciákkal körülbástyázott, több mint egy évtizedes múltra visszatekintő rendszere a potenciális jogsérelem-lehetőségek számát tekintve a szakmai önszabályozási törekvések *egyik leg-sikeresebb*, ha nem is széles körben ismert, *koregulatív modelljét alakította ki* Magyarországon, de sok tekintetben európai összehason-

lításban is. Ennek oka elsősorban abban a *következetességben* rejlik, hogy a doménnevek technikai kezelését végző szakmai szervezet és a vele szerződéses kapcsolatban álló regisztrátorok *az önszabályozó kódexekben lefektetett, általános szerződési feltételeknek* az esetek legnagyobb részében a kialakult jogértelmezési gyakorlat figyelembevételével maguk is *érvényt szereznek*. A regisztráció *jogszerűségi korlátai* a szakmai közönség számára széles körben ismertté váltak, az érintett szervezetek erős jogkövető hajlandóságról tesznek tanúbizonyságot, a jogviták kezelésének, a szabályzatok értelmezésére alapuló jogfejlesztésnek kialakult intézményei pedig (minden érintett szereplő aktív közreműködésével) hatékonyan, gyorsan, költségkímélő módon képesek a konfliktusok kezelésére.

A munka szakmai tartalma kapcsolódik a *Működésorientált, összehangolt oktatási és K+F+I stratégia, valamint működési modell kidolgozása a Műegyetemen* című projekt szakmai célkitűzéseinek megvalósításához. A projekt megvalósítását az Új Széchenyi Terv TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0002 programja támogatja.

Kulcszavak: *internetes tartománynevek, doménnevek, doménregisztráció, ipari önszabályozás, koregulatív szabályozás, internet igazgatása, doménjog, alternatív vitarendezés*

IRODALOM

- Kulesza, Joanna (2012): *International Internet Law (Routledge Research in Information Technology and E-Commerce Law)*. Routledge, London
- Mifsud Bonnici, Jeanne P. (2008): *Self-Regulation in Cyberspace (Information Technology and Law Series)*. T. M. C. Asser Press, The Hague
- Pázmándi Kinga – Verebics János (szerk.): 2012: *E-jog*. HVG-Orac, Budapest

- Senden, Linda (2005): *Soft Law, Self-Regulation and Co-Regulation in European Law: Where Do They Meet?* Vol. 9.1 *Electronic Journal of Comparative Law*, • <http://www.ejcl.org/91/art91-3.html>
- Spindler, Gerald – Börner, Fritjof (eds.) (2010): *E-Commerce Law in Europe and the USA*. Springer, Berlin–Heidelberg–New York
- Verebics János (2001): *Az elektronikus gazdasági kapcsolatok joga*. HVG-Orac, Budapest